

О1

К17

Хмельницька обласна бібліотека
імені М. ОСТРОВСЬКОГО

КАЛЕНДАР

знаменних і пам'ятних дат

Хмельницької області

на 1977

М. Хмельницький

01
K17

ХМЕЛЬНИЦЬКА ДЕРЖАВНА ОБЛАСНА
БІБЛІОТЕКА ІМ.М.ОСТРОВСЬКОГО

КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

на 1977 р і к

Хмельницька ОУНБ

1160680

Хмельницький, 1976

ПЕРЕДМОВА

"Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини", який видається з 1966 року, має на меті допомогти бібліотечним працівникам, вчителям, агітаторам і краєзнавцям у доборі та пропаганді літератури, у відзначенні пам'ятних та знаменних подій у громадсько-політичному житті нашої області. В ньому включені довідки про найважливіші події, які в основному стосуються всієї області.

До ювілейних дат подаються довідки з списками рекомендованої літератури.

Користуючись матеріалами вміщеними в "Календарі..." бібліотечні працівники можуть організувати до окремих дат книжкові виставки, тематичні та літературні вечори, бібліографічні огляди, усні журнали та інші заходи.

В бібліотеках рекомендується мати постійну виставку "Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини". Слід пам'ятати, що списки літератури, які подаються в "Календарі..." необхідно поповнювати новими матеріалами, зокрема з періодичної преси.

Склав довідки до "Календаря знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 1977 рік" голова обласного краєзнавчого товариства С.К.Туменок.

СІЧЕНЬ

ДО 175-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
П.Х.ДУНЦОВА-ВИГODOVСЬКОГО

/1802-1881/

В січні цього року минає 175 років з дня народження Павла Хомича Дунцова-Вигодовського - останнього декабриста, який помер в Сибіру.

В свій час О.І.Герцен писав: "Чи зрозуміють, чи оцінять майбутні покоління весь жах, всю трагедію нашого існування? А між тим наші страждання - брунька, з якої розвіється їх щастя... Нехай вони зупиняться з думкою і печаллю перед каміннями, під якими ми лежатимем - ми заслужили їх печаль". Ці слова повністю відносяться до Павла Хомича, який за щастя трудового народу мучився в тюрмах і заслани з 1827 по 1881 рік, тобто більше піввіку.

П.Х.Вигодовський народився в січні 1802 року в селі Ружич на Амеліницького району, в сім'ї селянина. Навчався в Проскурівській церковній школі, Приворотському і Теофіпольському духовних училищах. Спочатку працював писарем земського суду в Ровно, а потім в канцелярії волинського губернатора в Житомирі. В ці установи він поступив під ім'ям польського дворянина Вигодовського. Служба в губернській канцелярії і роз'їзди по губернії дали можливість Дунцову-Вигодовському познайомитися з провінціальним чиновницьким апаратом, з рутинним характером всього губернського правління. Пізніше він з великим гнівом згадував про те беззаконня, яке творили чиновники всіх рангів, називаючи присутствені місця "злочинськими притонами".

В Житомирі Павло Хомич вступає в таємну декабристську організацію "Товариство об'єднаних слов'ян" і бере в ньому активну участь.

Після розгрому повстання 14 грудня 1825 року в Петербурзі і 3 січня 1826 року на Україні Дунцов-Вигодовський був заарештований і 26 лютого кинутий в Петропавловську фортецю в Петербурзі. Під час слідства тримався він з гідністю: не впадав в паніку, не розпускався фізично і морально, не писав царю і його тюремникам покаятні листи.

За вироком суду Дунцов-Выгодовський 15 лютого 1827 року був відправлений на каторгу в Сибір. Через 27 років одинокої Наримської висадки Павло Хомич за подачу скарги, в якій висвітлювалося зловживання місцевих властей, 19 вересня 1855 року був висланий в Вілюйськ. В Наримі подолянин залишив величезну літературну спадщину, яка складалася з 3588 аркушів рукопису. Ці папери були відправлені в Петербург в жандармське відділення. Там їх знищили, зробивши перед тим опис і коротку виписку. Це були гострі політичні пам'ятки направлені проти релігії і самодержавства.

Філософські і публіцистичні праці Выгодовського - свідчення того, що в суворій обстановці одинокої наримської глуші він не тільки не опустився духовно, а знайшов у собі сили і мужність жити інтенсивним інтелектуальним життям - мислити про долю світу і людства, цікавитися соціальними проблемами.

Останні роки життя Павло Хомич прожив в Іркутську в колонії польських засланих. Той факт, що поляки подали допомогу останньому декабристу, який залишився померати в Сибіру - приклад дружби і братства російського і польського народів, які зустрілися в сибірському засланні.

ЛІТЕРАТУРА:

ИЗБРАННЫЕ социально-политические и философские произведения декабристов. В 3-х т. Т.3. М., Госполитиздат, 1951.

Павел Хомич Выгодовский - с.217-238.

ИЩАНОВ И.А. Социально-политические и философские воззрения декабристов. - В кн.: Избранные социально-политические и философские произведения декабристов. В 3-х т. Т.1. М., 1951.

Про П.Х.Дунцова-Выгодовського - с.52-54.

БОГДАНОВА М.М. Декабрист-крестьянин Н.Ф.Дунцов-Выгодовский. Иркутск, Книжн.изд-во, 1959. 114 с.

ВИЛЛАХОВ В. Крестьянин-декабрист. /Дунцов-Выгодовский/. - "Лит.Россия", 1975, 26 сент., с.20.

ГЕССЕН Л.И. Во глубине сибирских руд. М., Детгиз, 1963. 335 с.

Про П.Х.Дунцова-Выгодовського - с.81, 249-251.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. К.,
Голов.ред.укр.радянської енциклопедії АН УРСР, 1971.
Про П.А.Дунцова-Вигодовського - с.531.

НАЗАРЕНКО Є. Декабрист з Ружичної. /Про Дунцова-Вигодовсь-
кого/. - "Рад.Поділля", 1969, 13 груд.

НАЗАРЕНКО Є. Епістолярна спадщина земляка. /Про декабриста
П.Х.Дунцова-Вигодовського/. - "Корчакінець", 1974, 16 трав.

СЕРГІЄНКО Т.Я. Декабристи та їх революційні традиції на
Україні. К., "Наук.думка", 1975.
Про П.А.Дунцова-Вигодовського - с.99

ЯДУШКІВИЙ М. Пам'яті декабриста. - "Рад.Поділля", 1976,
12 червня.

Про встановлення меморіальної дошки в с.Ружична П.Х.Дунцову-
Вигодовському.

ЯКУБОВСЬКИЙ В. Декабрист з Поділля. /П.Х.Дунцов-Вигодовсь-
кий/. - "Рад.Поділля", 1975, 14 груд.

ВЫГОДОВСКИЙ Павел Фомич. - БСЭ, Изд.3-е. Т.5. /1971/, с.520

ВЫГОДОВСКИЙ Павел Фомич. - Сов.историческая энциклопедия.
Т.3, /1963/, с.908.

ВИГОДОВСЬКИЙ Павло Хомич. - УРЕ. Т.2, /1960/, с.353

16 Листопада

- 5-а

ДО 80-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
М.Є. ВРУБЛЕВСЬКОГО

Микола Євтихійович Врублевський (партійний псевдонім - Сергій, 16.ІІ.1897-25.ІІ.1918 рр.) - активний учасник боротьби за владу Рад на Україні.

Член Комуністичної партії з 1918 року народився Врублевський в с. Рункошівому (тепер Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, в сім'ї дяка. З 1915 року вчився у Київському комерційному інституті, де вперше познайомився з марксистською літературою. З грудні 1916 року М.Є. Врублевський мобілізується в армію. З перших днів перебування на фронті він проводить революційну роботу серед солдатів УІ армії Південно-Західного фронту. В листопаді 1917 року Микола Євтихійович очолив Барський військово-революційний комітет. В березні 1918 року на ІІ Всеукраїнському з'їзді Рад його обирають секретарем (Наркомом) освіти уряду Гетьманської України. В кінці березня 1918 року він у складі Надзвичайного посольства ЦВК Рад України виїхав у Москву з завданням одержати від ЦК РКМ/б/ і РНК РСФСР поради і вказівки щодо дальшої боротьби з австро-німецькими окупантами та їх буржуазно-націоналістичними посібниками. 18 квітня 1918 р. на нараді в Таганрозі Врублевський обирається членом Бюро для керівництва повстанською боротьбою в тилу австро-німецьких окупантів. З червня він член підпільного Київського губкому партії, а з серпня одночасно редактор газети "Киевский коммунист".

29 жовтня в Києві Врублевський був заарештований гетьманським урядом, а в грудні 1918 року закатований Директорією.

ЛІТЕРАТУРА:

ОЧЕРКИ истории Коммунистической партии Украины. К., Политиздат Украины, 1964.

Про М. Врублевського - с. 242.

ГРАЖДАНСКАЯ война на Украине. 1918-1920. Сб. док. и материалов в 3-х т., 4-х кн. Т.І. Кн.І. Освободительная война украинского народа против немецко-австрийских оккупантов. Разгром буржуазно-националистической Директории. К., "Наук.думка", 1967. Про М. Врублевського - с. 522, 722, 777, 778.

УКРАЇНСЬКА РСР в період громадянської війни. 1917-1920 рр.
В 3-х т. Т.І. К., 1967.
Про М.Врублевського - с.294, 300, 375, 417.

ІСТОРІЯ МІСТ і сіл УРСР. В 26 т. Хмельницька область. К.,
Голов. ред. Укр. рад. енциклопедії, 1971.
Про М.Врублевського - с.359

БОЙДАР Т.Д. Комуністична партія України в період інозем-
ної інтервенції та громадянської війни. (Лютий 1918 - січень 19
рр). К., Вид-во Київського ун-ту, 1968.
Про М.Врублевського - с.11, 23, 24, 76, 175.

ТУМЕНЬК С. Вони - з Поділля. /Про борців за владу Рад
наших земляків Д.З.Мануїльського, В.П.Затойського, М.Є.Врублев-
ського/. - "Рад.Поділля", 1970, II листоп.

ПОЛУПАНОВА І.М. Врублевський Микола Євтихійович. - "Рад.
енциклопедія історії України. Т.І. 1969, с.369.

П ПУХА Й. Народний секретар освіти. /З біографії М.Є.Вруб-
левського/. - "Рад.школа", 1967, № 12, с.37

18 ЛЮТОГО

100 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
В.А.ЧАГОВЦЯ

/1877-1950/

18 лютого минає 100 років з дня народження українського журналіста, письменника і театрального критика – Всеволода Андрійовича Чаговця. Народився в Старокостянтинові. В 1900 році закінчив історико-філологічний факультет Київського університету, з 1901 по 1918 роки працював як театральний рецензент і публіцист у київській пресі. Брав активну участь у формуванні репертуару та в режисерській роботі театру Миколи Садовського /"Ревізор" М.Гоголя, "Камінний господар" Лесі Українки/.

Підтримував дружні зв'язки з кращими представниками культури і мистецтва російського народу – М.Горьким, В.Короленком, О.Купріним, Ф.Шаляпіним, славною плеядою Московського художнього театру – К.Станіславським, В.Немировичем-Данченком, О.Кніппер-Чеховою. Широко дружив з такими корифеями української культури як М.Лисенко, М.Заньковецька, М.Садовський, П.Саксаганський та ін.

В радянські часи інсценізував твори М.Гоголя "Тарас Бульба", М.Горького "Мати", "Дитинство", О.Купріна "Поєдинок" написав оригінальну п'єсу "Дойна", лібретто до балетів "Лілія" К.Данькевича, "Маруся Богуславка" А.Свечникова. Чаговець – автор спогадів "З темряви минулого", нарисів про творчість

М.Лисенка, М.Заньковецької, П.Сакоаганського, О.Петрусенко, І.Мар'яненка, І.Паторжинського. Його перу належить також твір "Життя і сцена".

ЛІТЕРАТУРА:

ЧАГОВЕЦЬ В.А. Життя і сцена. Нариси про майстрів театру. К., Держ.вид.образотворч.мистецтва і муз.літератури, 1976. 211 с.

ГУМЕНЮК В. Велике життя. /Про В.А.Чаговця/. - "Рад.Поділля", 1972, 30 квіт.

ГУМЕНЮК С. Сузір'я славетних. Наші славні землі. /Про В.А.Чаговця/. - "Корчакінець" 1973, 17 лип.

СКОРСЬКИЙ М., СВАРИЧЕВСЬКИЙ А. Від Дністра до Горині. Літературно-мистецька карта Поділля. /Про В.А.Чаговця/. - "Ковтень", 1972, № II, с.131.

ЧАГОВЕЦЬ Всеволод Андреевич. - Театральная энциклопедия. Т.У, /1967/, с.716-717.

ЧАГОВЕЦЬ Всеволод Андреевич. - СРЕ. Т.16, /1964/, с.69.

ЧАГОВЕЦЬ Всеволод Андреевич. - Український радянський енциклопедичний словник, Т.3, /1968/, с.727.

27 ЛЮТОГО

ДО 190-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

У.А.КАРМАЛЮКА

/1787-1835/

Устим Якович Кармалюк - видатний керівник боротьби селянства проти кріпосництва на Поділлі в I половині XIX ст., народний герой українського народу. Народився в селі Головинцях /Кармалюкове/ Літинського повіту в сім'ї селянина-кріпака. За "неслужняність" Кармалюк в 1812 році був відданий поміщиками в солдати. В 1813 році втік з армії, разом з іншими селянами-втікачами організував повстанський загін і почав уперту, наполегливу боротьбу проти поміщиків. Повстанці громили поміщицькі маєтки, забирали майно, гроші і роздавали їх біднякам. Найвищого розмаху боротьба з поміщиками досягла в 1832-1835 роках. За роки боротьби повстанські загони, очолювані Кармалюком налічували близько 20 тисяч селян, які вчинили понад 1000 нападів на поміщиків. В загонах Кармалюка було багато містечкової бідноти і солдатів-втікачів. Серед бойових друзів особливо виділялися Д.Хронь, І.Чорноморець, А.Словінський та ін.

Протягом 1817-1835 років Кармалюк був чотири рази заарештований і засуджений до каторжних робіт в Сибіру, але кожного разу втікав з заслання і відновлював боротьбу. Очолюваний ним селянський рух охопив величезну територію і відіграв важливу роль в розкритті підвалин феодалізму.

Невтомний борець за щастя народу був убитий 22 жовтня 1835 року з засідки в с.Шляхові Коричинці /тепер Коричинці/ Деражнянського району. Похований в Летичеві. Ім'я Кармалюка ще за його життя стало легендарним. Він відображений в численних народних піснях, багатьох творах письменників і художників, у виставах і кінофільмах.

В липні 1974 року в Летичеві мужньому борцеві проти кріпачства встановлено бронзовий пам'ятник.

ЛІТЕРАТУРА:

ПРО увічнення пам'яті Устима Кармалюка. Постанова Ради Міністрів УРСР 30 квітня 1958 р. № 507 /ЗП УРСР № 5 ст. 88/. - В кн.: "Хронологічне зібрання Законів, Указів Президії Верховної Ради, Постанов і розпоряджень Уряду Української РСР. Т. IV, 1957-1958 рр. К., 1964, с. 472.

УСТИМ КАРМАЛЮК. Збірник документів. К., Укрполітвидав, 1948. 344 с.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. К., Голов. ред. Укр. радянської енциклопедії АН УРСР, 1971. Кармалюк У. - с. 20, 22, 216, 217, 232, 234, 392, 393, 421, 526, 617.

БУТАЗВИЧ І. В. Образ Кармалюка в матеріалах філокартії. - В кн.: Матеріали другої Подільської історико-краєзнавчої конференції. Львів, 1968, с. 206-208.

НАРОД про Кармалюка. Збірник фольклорних творів. Упорядник, вступна стаття і примітки В. І. Тищенко. К., Вид. АН УРСР, 1961. 276 с.

ПАМ'ЯТНИК Устимові Кармалюку /В Летичеві/. - "Нар. творчість та етнографія". 1974, № 6, с. 107.

ТИЩЕНКО В. І. Видатний поет про народного героя. /Малишко А. про Кармалюка/. - "Нар. творчість та етнографія", 1972, № 5, с. 45-51.

ТИЩЕНКО В. І. Історичний роман М. Старицького про Кармалюка. К., "Рад. школа", 1969. 36 с.

ТИЩЕНКО В. І. Кармалюк у творчості Василя Кучера. К., "Вища школа", 1971. 102 с. /М-во освіти УРСР. Кам'янець-Подільський держ. пед. ін-т ім. В. П. Затонського/.

ТИЩЕНКО В. І. Устим Кармалюк в історичній літературі. - "Укр. іст. журнал", 1974, № 6, с. 137-140.

ТИЩЕНКО В. І. Фольклорні публікації та фольклористичні дослідження про Устима Кармалюка. - "Нар. творчість та етнографія", 1974, № 1, с. 91-95.

КАРМАЛЮК /Кармелюк/ Устим Якимович /ІО.Ш.І787-22.Х.1835/
- Радянська енциклопедія історії України. Т.2, /1970/, с.313-314.

КАРМАЛЮК /Кармелюк/ Устим Якимович. - Сов.историческая энциклопедия. Т.7, 1965, с.59-60.

КАРМАЛЮК /Кармелюк/. - Український радянський енциклопедичний словник, Т.2, /1967/, с.54.

XX

XX

XX

ВОВЧОК М. Кармалюк. - В кн.: Вовчок М. Собр.соч. Т.2. М., 1957, с.59-84.

КАНІВЕЦЬ В.В. Кармалюк. М., "Мол.гвардия", 1965. 207 с.

КАНІВЕЦЬ В. Славний лицар Устим Кармалюк. К., "Молодь", 1969. 212 с. /Серія біографічних творів "Життя славетних". Вип.ІІ/.

КАРАСЬ П. Кармель. - В кн.: Карась П. Червонозем. Поезії. Львів, 1972, с.31-34.

КАРАСЬ П. Смерть Кармалюка. - В кн.: Карась П. Два крила. Поезії, Львів, 1967, с.76, 77.

КУЧЕРУ В. Кармалюк. Роман. К., Держлітвидав УРСР, 1957. 455с.

СТАРИЦЬКИЙ М. Кармалюк. Історичний роман. К., "Дніпро", 1971. 699 с.

БЕРЕЗЕНЬ

60 РОКІВ З ЧАСУ СТВОРЕННЯ ПЕРШИХ РАД НА ПОДІЛЛІ

Звістка про повалення самодержавства сколихнула Поділля. На підприємствах, у ремісничих майстернях, учбових закладах відбувалися мітинги, збори. Тречанські і проскурівські залізничники, робітники чавуноливарного і цукрового заводів створили організаційний комітет для підготовки виборів до Ради. Виборці від промислових підприємств і ремісничих майстерень міста, що зібралися 10 березня 1917 року в приміщенні реального училища, обрали 153 депутати і з-поміж них 47 – від солдатів військових частин місцевого гарнізону. За пропозицією останніх було створено Раду робітничих і солдатських депутатів.

12 березня відбулося перше засідання Кам"янець-Подільської Ради робітничих депутатів, яка в травні об'єдналася з Радою солдатських депутатів. 23 березня створюється Рада робітничих і солдатських депутатів у Летичеві. В травні вона об'єдналася з Радою селянських депутатів. Головою виконавчого комітету було обрано військового лікаря безпартійного В.О.Белавіна, який підтримував більшовиків і з часом став членом Комуністичної партії. Рада в Старокостянтинові була створена в кінці березня. По кількох днях вона взяла на себе функції повітової Ради робітничих і солдатських депутатів. У червні з нею об'єднується Рада селянських депутатів. В кінці березня виникають Ради робітничих, солдатських і селянських депутатів в Ізяславі, Новій Ушиці в ряді волосних центрів.

Меншовики, есери, націоналісти, що пролізли до Рад, робили все, щоб загальмувати розвиток революційних подій і перетворити Ради в знаряддя буржуазії. Депутати-більшовики рішуче виступили проти дій угодовців. Проскурівська Рада, під впливом більшовиків, провела в життя рішення про підвищення зарплати робітникам, скорочення робочого дня, нормоване споживання продовольчих товарів, про видачу сім'ям солдатів-фронтовиків грошового пайка в сумі 20 карбованців.

Виконком Кам"янець-Подільської Ради під тиском більшовиків видав листівку, в якій закликав трудящих боротися проти контрреволюційних сил, за припинення грабіжницької війни.

Після ліквідації контрреволюційного корніловського за-
лоту почалася посилена більшовизація Рад. Під час вересневих
перевиборів до Старокостянтинівської Ради, яка складалася з
137 депутатів, було обрано 98 більшовиків і їм співчуваючих.
На II Всеросійський з'їзд Рад вони відрядили своїм делегатом
більшовика О.Акімова.

В кінці жовтня відбулися перевибори Проскурівської Ради.
Робітники і революційно настроєні солдати гарнізону віддали
свої голоси за більшовиків. Головою виконкому став більшовик
Л.Циганков.

І листопада 1917 року відбулося об'єднане засідання
Кам"янець-Подільської Ради робітничих і солдатських депутатів
та військревкому 3-го Кавказького корпусу, на якому повноважні
представники трудящих міста і солдатів проголосили в Кам"янець-
Подільському Радянську владу. Головою виконкому Ради обрали
більшовика М.М.Хушельова.

На початку Листопада відбулися перевибори Летичівської
Ради. Трудячі міста і солдати гарнізону проголосували за депу-
татів-більшовиків і їм співчуваючих. Влада у Летичеві перейшла
до рук Ради робітничих, солдатських і селянських депутатів. Її
делегати брали участь, разом з делегатами Проскурівської і Ста-
рокопистинівської Рад, в роботі Всеукраїнського з'їзду Рад.

ЛІТЕРАТУРА:

БОРотьба за владу Рад на Поділлі /березень 1917 р.- липень
1918 р./ . Документи й матеріали. Хмельницький, 1957, № 176.
1917 р. листопада, 7. Повідомлення про перехід влади в руки
Рад в м.Проскурові, с.178.

ГАМРЕЦЬКИЙ Ю.М., ТИМЧЕНКО А.П., ШУСЬ О.И. Ради України в
1917 році /лип.-груд.1917 р./ . К., "Наук.думка", 1974.
Перші Ради в Хмельницькій обл. - с.298.

ГУМЕНЮК С. Перші Ради. /На Поділлі/. - "Корчакінець"
1976, 6 лип.

ІСТОРІЯ міст і сіл УРСР. Хмельницька область. К., Голов. ред. Укр. радянської енциклопедії АН УРСР. 1971.

Про перші Ради на Поділлі - с. 308, 309, 493.

КОРОЛЬЦОВ Н. Лютнева революція в Проскуріві. - В кн.: В боях за Жовтень. Хмельницький, 1958, с. 121-122.

КУЛЬПІНСЬКИЙ Л. В. Діяльність сільських і селищних Рад у галузі народної освіти і культури. К., Політвидав України, 1969. 104 с. /АН УРСР. Ін-т держави і права. На допомогу депутатам сіл і селищних Рад/.

ЛИСОВОЙ Т. Наша опора Советы - власть народная. /О работе местных Советов депутатов трудящихся Хмельницкой области/. - "Правда Украины", 1971, 3 июня.

ЛИСОВОЙ Т. Школа жизни. - В кн.: Работа Советов на уровень новых задач. М., 1973.

Про роботу Рад Хмельницької області - с. 425-427.

МАРТУНЯК О. С. Ради Поділля в період розгорнутого будівництва комунізму. - В кн.: Матеріали Третньої Подільської історико-краєзнавчої конференції. Львів, 1970, с. 16-18.

ОСІПКОВСЬКА О. На передодні революції. - В кн.: В боях за Жовтень. Хмельницький, 1958, с. 151-165.

КВІТЕНЬ

990 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ІЗЯСЛАВА

/987-1977/

В квітні минає 990 років з часу першої історичної згадки про Ізяслав. Засноване місто у 987 році Київським князем Володимиром Святославовичем на місці ранньослов'янського поселення. В XIII ст. Ізяслав входив до складу Галицько-Волинського князівства, XIV ст. він включається до володінь князів Острозьких, в XV-XVI ст. до складу маґностей князів Заславських. В середині XVI ст. місто перейшло до магнатів Санґушків.

Після возз'єднання Правобережної України з Лівобережною у складі Російської держави протягом 1793-1795 років місто було центром Ізяславського намісництва, а з 1796 року повітовим центром Волинської Губернії.

В кінці березня 1917 року в Ізяславі була створена Рада робітничих і селянських депутатів, влітку вона об'єдналася з Радою селянських депутатів. В грудні в місті проголошено Радянську владу.

Наприкінці лютого 1918 року місто окупували австро-німецькі війська. В листопаді на зміну іноземним окупантам і гетьманщині прийшли внутрішні вороги в особі петлюрівської Дієкторії. На початку квітня 1919 року Ізяслав визволили Червоної козаки, очолювані В.М.Примаковим. Влітку 1919 року місто знову захопили директоріанці, а в листопаді - білополяки. 30 червня 1920 року котовці вибили інтервентів з міста. Остаточо Ізяслав був визволений від ворожих військ в листопаді 1920 року.

З 1923 року Ізяслав - районний центр. В результаті самовідданої праці трудящих міста і району Ізяслав протягом 1921-1941 років загоїв рани нанесені першою світовою і громадянською війнами і в роки довоєнних п'ятирічок став одним з промислових і культурних центрів області.

5 липня 1941 року Ізяслав окупували німецькі фашисти. Тяжкі випробування випали на долю жителів міста. Гітлерівці замучили і розстріляли понад 16 тисяч мирних громадян міста і навколишніх сіл. Вщент були зруйновані господарства двох колгоспів, МТС, електростанція, цегельний завод, три школи, бібліотека, музей, кінотеатр, 210 житлових будинків.

Звірства окупантів не похитнули мужності радянських людей. В Ізяслові виникла підпільна група яку очолив вчитель М.П.Маєшук. Не лишилися осторонь боротьби навіть діти. Активну участь брала в боротьбі з ворогами піонерська Аня Сошенська. В середині лютого 1944 року партизанські з'єднання С.А.Олексенка, Ф.С.Кота, А.З.Одхи, взаємодіючи з частинами радянських військ, визволили Ізяслав від фашистських загарбників.

За післявоєнні роки Ізяслав став не лише одним із значних, промислових і культурних міст Хмельниччини, але одним із найбільш впорядкованих районних центрів області.

ЛІТЕРАТУРА:

НАРИСИ історії Хмельницької партійної організації. Львів, 1972.

Ізяслав: с.82, 86, 92, 103, 130, 221, 222, 228, 232, 240, 305, 307, 314, 346, 358.

ПОДІЛЛЯ в роки громадянської війни /лютий 1918 р.- грудень 1920 р./ . Документи й матеріали. Вінниця, Вінницьке кн.-газ. вид-во, 1959.

Ізяслав: с.156.

ПОДІЛЛЯ у Великій Вітчизняній війні. /1941-1945 рр./ Львів, "Намента", 1969. ~~ХМІЛНИЦЬКИЙ~~
Ізяслав: с.84, 98, 119, 123, 137, 138, 142, 147, 148, 149, 162, 190.

БАРАНОВ Ю. Боротьба в підпіллі. /Про Ізяслав/. - В кн.: В боях за жовтень. Хмельницький, 1968, с.201-202.

~~ХМІЛНИЦЬКИЙ~~

ВИНСКУР І. Скільки років Ізяславу. - "Рад.Поділля", 1974, 6 грудня.

ГУМЕНЮК С. Шляхами отчої Слави. Етап 2-й. м.Ізяслав. - "Корчагінець", 1974 II черв.

ГУМЕНЮК С., МЕДИШИН А. Хмельницька область. Путівник. Львів, 1969.

Ізяслав: с.18, 50, 94, 105, 133-135, 138, 140.

ДРУШНИКОВ О. Велич народного подвигу. ДО 30-річчя визволення Ізяславського району. - "Рад.Поділля", 1974, 3 берез.

ІЗЯСЛАВ. /Розквіт міста за 50 років Радянської влади/. - "Рад.Поділля", 1967, 27 жовтня. /Ювілейний переклик районів/.

КОВАЛЕНКО Л.А. Ізяслав. - В кн.: Історія міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. К., 1971, с.263-274.

КОВАЛЕНКО Л.А. Ізяслав. Хмельницької області. /Історичний нарис/. Львів, "Каменяр", 1966. 27 с.

ИЗЯСЛАВЛЬ. - Сов.историческая энциклопедия. Т.5, /1964/, с.779.

ІЗЯСЛАВ. - УРЕ, Т.5, /1960/, с.384.

ІЗЯСЛАВ. - Радянська енциклопедія історії України. Т.2. /1970/, с.243.

18 ТРАВНЯ

20 РОКІВ З ЧАСУ ПРОВЕДЕННЯ
ПЕРШОГО МОЛОДІАНОГО ФЕСТИВАЛЮ НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ

/1957-1977/

18 травня минає 20 років з дня першого обласного фестивалю молоді. Відбувся він в м. Хмельницькому 18 травня 1957 року. Це було велике і радісне свято юних подолян. Перший фестиваль молоді став визначною подією в культурному житті області. Він став поштовхом до ще більшого розквіт всіх жанрів художньої самодіяльності Поділля і початком традиційних фестивалів самодіяльного мистецтва Хмельниччини. В червні 1965 року відбувся другий фестиваль молоді Хмельниччини, який продемонстрував дальший розвиток самодіяльного мистецтва. Третій фестиваль був присвячений 50-річчю Великого Жовтня.

Кожний фестиваль демонстрував не лише ріст гартів художньої самодіяльності, але й їх творчу майстерність.

На 1 січня 1977 року в нашій області діяло 9603 гуртки художньої самодіяльності, якими охоплено 138782 чоловіка. Про високу майстерність ряд колективів свідчить той факт, що 39 з них присвоєно звання народних самодіяльних колективів. Окремі колективи досягнули професіональної майстерності і представляють радянське самодіяльне мистецтво в гастрольних поїздках за кордоном.

ЛІТЕРАТУРА:

БЕБКО В.С. Завітайте до нас, на Поділля. /інтерв'ю кореспондента Майси Л. з секретарем обкому Компартії України/. - "Соц. культура", 1975, № 1, с.2-5. /Республіканський фестиваль художньої самодіяльності/.

ГУМЕНЮК С. Йти до нових успіхів. /Перший обласний фестиваль молоді/. - "Рад. Поділля", 1957, 9 черв.

793 ІНАТОВ О. Співає Поділля. Львів, "Каменяр", 1969. 71 с.
І 26 Про розквіт художньої самодіяльності трунящих Хмельн. обл.

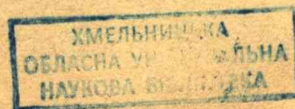
КРОЧЕН Н.І СЕДОРИШИН В. Таланти Хмельниччини. /До заключ. конференції колективів худож. самодіяльності обл./. - "Соц. культура", 1967, № 6, с.22-23.

ПАЛАС Факул фестивалю /обласного, присвяченого 50-річчю присвоєння комсомолу імені В.І.Леніна, 30-річчю визволення Хмельниччини від фашистських окупантів і 70-річчю з дня народження М.Островського/. - "Рад. Поділля", 1974, 29 січня.

СЛОБОДЯНЮК П. До граней майстерності. - "Корчегінець", 1975, 23 груд.

Всесоюзний фестиваль самодіяльної художньої творчості на Поділлі.

1160680

І ЛИЦНЯ

ДО 85-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
Д.Г.ВІЛЕНСЬКОГО

/1892-1960/

Д.Г.Віленський - відомий ґрунтознавець, геоботанік і флорист, член-кореспондент Чехословацької Академії сільськогосподарських наук, професор, доктор, народився в м.Шепетівці. Після закінчення у 1917 році сільськогосподарського відділення Київського політехнічного інституту до 1921 року був викладачем Саратовського сільськогосподарського інституту. З 1921 по 1924 роки працював асистентом і доцентом кафедри ботаніки і загального землеробства Тбіліського політехнічного інституту. В 1924-1930 роках - професором і завідувачим кафедрою сільськогосподарської ботаніки Харківського сільськогосподарського інституту, в 1930-1933 роках професором і завідувачим кафедрою ґрунтознавства Київського гідромеліоративного інституту. З 1935 року був професором, а з 1940 року і по день смерті - завідувачим заснованою ним кафедри географії ґрунтів Московського державного університету.

Перу вченого належить 195 опублікованих праць. Однією з найбільш значних його робіт є книга "Ґрунтознавство", яка користується заслуженим визначенням не лише в нашій країні, але й за її межами. Також заслуговує визнання його праці по генезису і меліорації солонців. Багато нового вніс вчений в питання класифікації ґрунтів, у вивчення структури ґрунтів і природи їх біогенної зрілості. Його книга "Історія ґрунтознавства в Росії" є першою монографією по історії вітчизняної науки, яка відстоює її пріоритет; Велике значення в цьому відношенні має його праця "Російська ґрунто-картографічна школа" і її вплив на розвиток світової картографії" і ряд інших праць по історії вітчизняної науки.

Д.Г.Віленський був чудовим педагогом. З 43 роки педагогічної роботи у вищих учбових закладах він виховав ціле покоління агрономів, ґрунтознавців, меліораторів, лісоводів, по його підручниках вчилися і вчать тисячі студентів і фахівців. З числа його учнів, аспірантів, докторів виросли відомі спеціалісти, професора, учені.

Вся його діяльність була зв'язана з сільськогосподарською практикою, з вирішенням важливіших народногосподарських проблем, з вихованням кадрів.

ЛІТЕРАТУРА:

ВИЛЕНСКИЙ Д.Г. Основоположники русского почвоведения. М., "Знание", 1957. 30 с.

ВИЛЕНСКИЙ Д.Г. Почвоведение. Учебник для университетов. М., Учпедгиз, 1954. 456 с.

ВИЛЕНСКИЙ Д.Г. Что дает советскому народу освоение новых земель. М., "Моск.рабочий", 1955. 40 с.

х

х

х

ВИЛЕНСКИЙ Дмитрий Гермогенович. - В кн.: Русские ботаники. Библиографический словарь. Т.П. М., 1947, с.102-105.

ГУМЕНЮК С. Сузір'я славетних. Наші славні земляки. /Про Д.Г.Виленського/. - "Корчакінець", 1973, 17 липн.

СОБОЛЕВ С.С. Д.Г.Виленский./І.УП.1892 - ІЗ.П.1960 гг./ - "Почвоведение", 1960, № 10, с.116-119.

ЛИПЕНЬ

ДО 150-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
М.А. ЗАВАДСЬКОГО

/1827-1887/

В липні минає 150 років з дня народження композитора і піаніста Миколи Адамовича Завадського. Народився в с. Михалківці Ярмолинецького району. Працював в Проскурівському казначействі. Навчався у Київському університеті. Одночасно з цим опановував музику. У 1862 році ізжив за кордон для вдосконалення своєї освіти. Жив і працював у Києві. Автор понад 500 творів, більшість яких пройнята українськими народними піснями інтонаціями. Серед них: 30 українських "ш.мок" і "думок" для фортепіано, чотири запорізькі марші, українська рапсодія, 30 українських танців "Табарашки", ряд вокальних творів, зокрема "Бурлацька пісня", "Заброжені", переклади для фортепіано українських та польських народних пісень, опера "Марія" /незакінчено/ на текст поеми "Марія" польського поета романіста А.Мальчевського. Музикальний доробок Завадського по праву займає значне місце в історії української музики і, зокрема, в її фортепіанній частині.

ЛІТЕРАТУРА:

ДРЕМЬЮГА М. Українська фортепіанна музика. /Дожовтневий період/. К.. Держ.вид-во образотворчого мистецтва і муз.літ., 1958.

Про М.А.Завадського - с.131-135.

ІСТОРІЯ міст і сіл. В 26-ти т. Амелницька область. К., Голов. ред.укр.радянської енциклопедії АН УРСР.

Про Завадського М.А. - с.32, 671.

ЗАВАДСЬКИЙ Михайло Адамович. - УРЕ, Т.5, /1961/, с.113.

ЗАВАДСЬКИЙ Михайло Адамович. - Український радянський енциклопедичний словник. Т.І, /1966/, с.734.

СЕРПЕНЬ

ДО 75-РІЧЧЯ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ПАРТІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

/1902-1977/

Історія Хмельницької міської партійної організації починається з 1902 року, тобто з часу створення соціал-демократичної групи, а в серпні цього року минає 60 років з часу створення більшовицької організації.

Після лютневої революції більшовики Проскурова вийшли з підпілля і розгорнули широку політичну та організаторську роботу серед трудящих. У своїй діяльності вони керувалися лєнінськими квітцевими тезами, рішеннями VII Всеросійської конференції РСДРП/б/.

В ході величезної масово-політичної роботи більшовиків серед трудящих міста і села зростали їх ряди, міцнів авторитет. Велику допомогу Проскурівській більшовицькій організації подав комітет РСДРП/б/ Південно-Західного краю і зокрема М.П.Тарногородський, який неодноразово приїздив до міста. На початку серпня 1917 року Проскурівська організація РСДРП/б/ була затверджена комітетом більшовиків Південно-Західного краю. Ядро її становили залізничники депо і станції Тречани. До складу президії були обрані М.М.Дерманер /голова/, М.Г.Резніков /секретар/, Т.Є.Чекарда, С.С.Крутошинський, Л.Циганков та інші. Протягом першого серпня до Проскурівської організації влилося близько двохсот солдатів.

Керуючись рішеннями VII з'їзду РСДРП/б/, більшовики міста почали діяльно готуватися до збройного повстання. На численних мітингах і зборах робітників, солдатів і селян вони закликали трудящих до збройної боротьби проти Тимчасового уряду.

Особливо зріс авторитет більшовиків після розгрому корніловського контрреволюційного заклоту. У першій половині вересня Проскурівський комітет РСДРП/б/ випустив листівку, в якій викривав контрреволюційну діяльність уряду Керенського та угодовську політику меншовиків та есерів. У другій половині вересня по всьому Проскурівському повіту прокотилася хвиля революційних виступів трудящих.

В ході боротьби за перемогу соціалістичної революції Проскурівська організація РСДРП/б/ перетворилась в одну з найбільших на Поділлі. У кінці листопада 1917 року в її лавах налічувалося понад 400 чоловік, а на початку грудня - близько тисячі.

Більшовики Проскурова /Хмельницького/ в боротьбі за владу Рад, в період громадянської війни, в роки Великої Вітчизняної війни, а також на всіх етапах соціалістичного будівництва були і є надійними керівником, організатором і авангардом трудящих в їх поступі до світлої мети людства - комунізму.

ЛІТЕРАТУРА:

НАРИСИ історії Хмельницької обласної партійної організації Львів, "Каменяр", 1972, 372 с.

ДО ВИМОГ завтрашнього дня. З ХХУ Хмельницької міської партійної конференції. - "Рад.Поділля", 1975, 9 грудн.

ГУМЕНЮК С. Під прапором більшовиків. - "Корчакінець", 1976, 10 лип.

Більшовицькі організації Поділля в 1917 році.

ГУМЕНЮК С. Свідки історичних подій. Розповідь про пам'ятні місця м. Хмельницького. Львів, "Каменяр", 1970.

Про Хмельницьку міську партійну організацію: с.6-8, 10-17, 24-25.

ДЕРМАНЕР М. Революційні події в Проскурові в 1917-1918 рр. - В кн.: В боях за жовтень. Хмельницький, 1958, с.115-118.

ЗАБАЙРАЧНИЙ І.А. Більшовицькі організації Поділля у боротьбі за встановлення Радянської влади. - "Наукові праці з історії КПРС". Вип.14, К., 1967, с.51, 52, 57, 60, 61, 63, 64.

МЕШИНІН А.І. Хмельницький. - В кн.: Історія міст і сіл Української РСР. В 26-ти т. Хмельницька область. К., 1971, с.65.

КРУТОШИНСКИЙ М.С. В далекой Галиции. - В кн.: Октябрь на фронте. Воспоминания. М., 1967, с.193-199.

РІЗНИКОВ М., КРУТОШИНСКИЙ С. Проскурівська організація РСДРП/б/ в 1917 році. - В кн.: В боях за жовтень. Хмельницький 1958, с.103-114.

ВЕРЕСЕНЬ

ДО 40-РІЧЧЯ З ДНЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

/1937-1977/

Територія сучасної Хмельниччина була заселена в найдавніші часи, які припадають на ранній період палеоліту.

В ІО ст. вона входила до складу Київської Русі; з ІІ4І року до Галицьких земель, а з ІІ99 року Галицько-Волинських. В 50-х роках І3 ст. їх загарбали татаро-монгольські завойовники, в середині ХІУ ст. - литовські феодали, в І434 році - польські магнати.

В І793 році Поділля і Волинь були возз'єднані з Росією. 23 квітня І793 року створюється Кам'янецька область, яка І травня І795 року перейменовується у Подільську губернію з центром - Кам'янець-Подільський. Після укрупнення повітів у І804 році на території сучасної Хмельниччини були такі повіти: Кам'янець-Подільський, Летишівський, Ново-Ушицький, Проскурівський /Подільської губернії/, Ізяславський і Старокостянтинівський /Волинської губернії/.

При проведенні адміністративно-територіального поділу в радянський час враховуються питання здешевлення радянського апарату, наближення його до населення, а також створення нових економічних і культурних центрів.

За постановою ВУЦВК від 7 березня І923 року в Подільській і Волинській губерніях були ліквідовані повіти і волості. Замість них на території Хмельниччини створюється три округи: Кам'янецький в складі І7 районів, Проскурівський - І6, Шепетівський - І4.

За постановою ЦВК і РНК СРСР від 23 липня І930 року і ВУЦВК і РНК УРСР від 2 вересня І930 року на території Української РСР округи були ліквідовані, в результаті чого був здійснений перехід до двоступеневої системи управління.

За постановою ІV позачергової сесії ВУЦВК від 9 лютого І932 року було утворено Вінницьку область до складу якої і увійшла територія сучасної Хмельниччини. 4 травня І935 року ЦВК УРСР видає постанову про утворення на території прикордонної частини Вінницької області Кам'янецького округу з 9 районів, Проскурівський 9 і Шепетівський - І0.

Відповідно до постанови ЦВК СРСР від 22 вересня І937 року була утворена Кам'янець-Подільська область в складі 36 районів.

а Кам"янецький, Проскурівський і Шепетівський округи ліквідовано. В травні 1941 року обласний центр з Кам"янець-Подільського був перенесений в Проскурів.

На ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією на честь видатного державного діяча і полководця Богдана Хмельницького Указом Президії Верховної Ради УРСР від 16 січня 1954 року м. Проскурів перейменовано в м. Хмельницький, а Кам"янець-Подільську область - в Хмельницьку.

За успіхи досягнуті в розвитку сільського господарства і виробництві сільськогосподарських продуктів область 26 лютого 1958 року нагороджена орденом Леніна.

На 1 січня 1977 року область складається з 20 районів, 3 міст обласного підпорядкування, 8 міст районного підпорядкування, 24 селищ міського типу, 470 сілрад, 1471 населеного пункту.

Територія області складає 20,6 тис. квм.^{км}, населення 1.605.607 чол., в т.ч. 304980 міського /за даними перепису 1970 року/.

Хмельниччина за роки радянської влади перетворилася в значний промисловий район країни, з крупно-колективним сільським господарством, яке базується на досягненнях сучасної техніки і агробіологічної науки, в область високої народної освіти, науки і культури.

ЛІТЕРАТУРА:

ПРО нагородження Хмельницької області орденом Леніна. Указ Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1958 року. - "Рад. Поділля", 1958, 27 лют.

НАРИСИ історії Хмельницької області партійної організації. Львів, "Каменяр", 1972. 372 с.

БУБНОВСЬКИЙ М.Д. Півсторіччя Радянського Поділля. /Про соц. перетворення в пром-сті, сіль. господарстві і культ. житті області за роки радянської влади/. Вид. 2-е. Львів, "Каменяр", 1968. 71 с. з іл.

ГУМЕНЮК С.К., МЕШИШИН А.І. Хмельницька область. Путівник. Львів, "Каменяр", 1968, 191 с. з іл.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. В 26-ти т. Хмельницька область. К., Голов.ред.укр.радянської енциклопедії АН УРСР, 1971. 206 с.

НАРОДНЕ господарство Хмельницької області. Статистичний збірник. К., "Статистика", 1967. 286 с. /ЦСУ УРСР. Стат.упр. Хмельницької області/.

НАРОДНЕ господарство Хмельницької області. Статистичний збірник. К., "Статистика", 1972. 202 с. /ЦСУ УРСР. Стат.упр. Хмельницької обл./.

ЛІСОВИЙ Т. Область у 9-й п'ятиріччі. - "Рад.Поділля", 1971, 19 червня.

ДЕСЯТА п'ятирічка - справа кожного. /Матеріали по Хмельницькій обл./ - "Рад.Поділля", 1976, 28, 30, 31 січ., 1, 3, 4, 7, 11, 14, 17, 18, 20-22 лют.

ХМЕЛЬНИЦЬКА область. /Адміністративно-територіальний поділ на 1 квітня 1971 року/. Львів, "Каменяр", 1971. 128 с.

ФІНІШ дев'ятої п'ятирічки. Про підсумки виконання державного плану розвитку народного господарства Хмельницької області у 1975 р. Повідомлення обласного статистичного управління. - "Рад. Поділля", 1976, 8 лютого.

ХМЕЛЬНИЧЧИНА. /Фотоальбом/. К., "Мистецтво", 1975. 95 с. з іл. /Області Радянської України/.

ГЛАВАК Т.В. Хмельницька область. - Радянська енциклопедія історії України. Т.4, /1972/, с.425-430.

ХМЕЛЬНИЦЬКА область. - ЖРЕ, Т.15. /1964/, с.506-509.

ХМЕЛЬНИЦЬКА область. - ЖРЕ, Т.17. /1965/, с.729-733.

ЖОВТЕНЬ

ДО 60-РІЧЧЯ УТВОРЕННЯ

ДО 60-РІЧЧЯ З ДНЯ УТВОРЕННЯ
ГРЕЧАНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ ГВАРДІЇ

/1917-1977/

На початку жовтня 1917 року Проскурівська організація РСДРП/б/ прийняла рішення про створення загону Червоної гвардії. Виконувати це завдання доручили групі більшовиків депо Гречани. Ядром загону стали залізничники Гречанського вузла. В середині жовтня Червоногвардійці розгорнули свою діяльність. Загін поділився на чотири взводи і мав на озброєнні вісім кулеметів і дві гармати. Його підрозділи очолили колишні бронтовики. Командирами з жовтня 1917 по лютий 1918 року були М.Голоскок і С.Шухов, шта загону складався з семи чоловік.

Загін швидко зростає. Наприкінці 1917 року в його рядах було близько 700 бійців. Червоногвардійці стали надійною опорою Проскурівської Ради робітничих, солдатських і селянських депутатів. В грудні разом з революційними частинами 7-ї армії загін брав участь у визволенні від військ Центральної ради Старокоштиньова, Шепетівки, а в січні 1918 року - Бердичева. В березні 1918 року загін Червоної гвардії був перейменований у "Подільську залізничну комуни". Залізничники на броніпоїзді вели героїчну боротьбу з австро-німецькими окупантами і буржуазно-націоналістичною контрреволюцією.

ЛІТЕРАТУРА:

БОРЬБА за владу Рад на Поділлі. Документи і матеріали. Хмельницький, 1957.

Про Гречанську Червону Гвардію: с.189, 254-255, 261, 276.

НЕВЕРОВСЬКИЙ І. Гречанська Червона гвардія. - В кн.: В боях за Жовтень. Хмельницький, 1958, с.55-59.

ГОЛУБ П. Солдатские массы Юго-Западного фронта в борьбе за власть Советов. К., Госполитиздат, УССР, 1958.

Про Гречанську Червону гвардію: с.180, 196.

ГУМЕНЮК С. Братерський Союз. Календар соціалізму. /Про Гречанську Червону гвардію/. - "Корчакінець", 1967, 17 лют.

ГУМЕНЮК С. Вперед, Червона гвардія! - "Корчакінець", 1976, 13 лип.

ГУМЕНЮК С. Гречанська Червона гвардія. - "Кр.іст.журн.", 1967, № 12, с.91-93.

КИРИЧЕНКО І. Подільська Червона гвардія. /1917-1918 рр./. "Корчакінець", 1973, 22 лют.

ЛІСТОПАД

ДО 60-РІЧЧЯ ПРОГОЛОШЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В ПРОСКУРОВІ

/1917-1977/

Зазнавши поразки на виборах до Ради робітничих, солдатських і селянських депутатів, меншовики та есери домовляються з представниками місцевих органів скликутого Тимчасового уряду і Центральної ради про захоплення в Проскуріві влади. Але події розвивалися не на їх користь. В середині листопада 1917 року в Проскурів прибув делегат 2-го Всеросійського з'їзду Рад, більшовик І.П.Васянін, який був призначений Петроградським військово-революційним комітетом на пост комісара 7-ї армії.

16-17 листопада в Проскуріві в приміщенні вищепочаткового міського училища відбувся 2-й армійський з'їзд санітарних частин 7-ї армії. Учасники з'їзду після виступу Васяніна палко вітали рішення 2-го Всеросійського з'їзду Рад та утворення Радянського уряду - Ради Народних комісарів на чолі з В.І.Леніним. З'їзд обрав армійський комітет санітарних частин з більшовиків та ім співчувачих. Одночасно делегати з'їзду вимагали переобрання армійського комітету 7-ї армії, який складався з меншовиків та есерів і не відображав настроїв солдатських мас.

Рішення 2-го армійського з'їзду санітарних частин збентажили угодників. Вони стали наполягати, щоб козачі частини й ударні батальйони виступили проти революційних сил міста. Виступ призначався на 21 листопада.

19 листопада питання про ситуацію, що склалася в місті, обговорювалося на спільному засіданні Ради депутатів трудящих, комітету РСДРП/б/ і штабу Гречанської Червоної гвардії. Щоб упередити виступ контрреволюційних козачих частин, вирішено було домовитися з комітетом 6-го фінляндського полку про його передислокацію з району Чорного Острова до Проскурова.

Вранці 20 листопада 6-й фінляндський революційний полк увійшов у місто. Перед будинком комітету РСДРП/б/ і виконкому Ради відбувся мітинг трудящих міста і революційних солдатів гарнізону, на якому було проголошено перехід влади до рук Ради робітничих, селянських і солдатських депутатів. Козацькі полки, розташовані в Проскуріві, залишили місто і подалися на Дон, а ударні батальйони були розбороні. Есеро-меншовицький армійський комітет розпущено. В цей же день при допомозі місцевої організації РСДРП/б/ і за участю комісара армії І.П.Васяніна організу-

зався військово-революційний комітет 7-ї армії. Комітет оголосив себе вищою владою в районі розташування 7-ї армії. Очолив його К.Денговський. Газета "Известия воєнно-революційного комітету VII армії", яка стала виходити в Проскуріві 23 листопада, в першому номері опублікувала Декрети Радянської влади про землю і мир і "Декларацію прав народів Росії".

Всі спроби Центральної Ради захопити Проскурів не мали успіху. Фронтовики тому і назвали його центром "солдатської радянської республіки".

ЛІТЕРАТУРА:

БАСИЛЬКОВ А.М. Військова діяльність більшовиків України в період підготовки і проведення Великого Жовтня. /берез.1917р.-січ.1918 р./ К., Політвидав України, 1964.

Про проголошення Радянської влади в Проскуріві.

ГОЛУБ І. Солдатские массы Юго-Западного фронта в борьбе за власть Советов. К., Госполитиздат, УССР, 1958.

Проголошення Радянської влади в Проскуріві: с.180-181, 196.

ГУМЕНЮК С. Вперед, Червона гвардія! - "Корчагінець", 1976, 13 лип.

ГУМЕНЮК С., ДАЙЧАН С. Переможна хода революції. /Рік 1917/. - "Рад.Поділля", 1976, 14 серп. /Літопис Великого Жовтня./

ЗЕЛЕНІК І.С. 1917 рік на Поділлі. Львів, "Каменяр", 1966. 167 с.

КРАСОВ Е.А. Незабываемые дни. - В кн.: Октябрь на фронте. М., 1967, с.184-185.

МАЛАХОВСКИЙ В.А. Финляндия. - В кн.: Октябрь на фронте. М., 1967, с.168-173.

МЕШИШИН А.І. Хмельницький. - В кн.: Історія міст і сіл Української РСР. В 26-ти т. Хмельницька обл. К., 1971, с.65-92.

КРУТОШИНСКИЙ М.С. В далекой Галиции. - В кн.: Октябрь на фронте. М., 1967, с.197-198.

ГРУДЕНЬ

ДО 60-РІЧЧЯ
П 3"ІЗДУ 7-ї АРМІЇ

/1917-1977/

Вранці 1 грудня 1917 року в Кам"ящі-Подільському в Пушкінському домі почався П 3"їзд 7-ї армії. На з"їзді прибуло понад 750 делегатів, в т.ч. 500 більшовиків і ім.співчуварчих. За ким іде армія, сумніву не було. З"їзд відкрив представник прокурівської організації більшовиків С.Віллер. Почесними головами з"їзду делегати обрали В.І.Леніна і першого Верховного головнокомандуючого Збройними силами Радянської республіки М.В.Криленка.

З"їзд вітали представники Петроградського гарнізону і Балтійського фронту Ісаєв і Расказов. Їх виступи супроводжувалися оплесками і проголошенням лозунгів з місць на честь перемоги Великого Жовтня, на честь її авангарду - робітників, солдатів і матросів Петрограда і Кронштадта.

В роботі з"їзду брав активну участь представник ЦК РСДРП/б/, комісар Південно-Західного фронту М.М.Кузьмін. З доповіддю про поточний момент виступив комісар 7-ї армії І.Л.Васянін, як делегат 2-го Всеросійського з"їзду Рад. Він розповів з"їзду про зустрічі з Леніним і про найближчі завдання в боротьбі за Радянську владу у військових частинах і на території, де перебуває армія. Він закінчив свій виступ словами проникнутими глибокою вірою в перемогу соціалістичної революції.

З"їзд вітав усі найважливіші заходи Радянського уряду і висіс подяку армійському військово-революційному комітету за його енергійну боротьбу з контрреволюційним есєро-меншовицьким армійським комітетом. Засудивши контрреволюційну політику Центральної ради, з"їзд закликав солдатів до активної боротьби за владу Рад. На пропозицію більшовиків було поповнено склад військово-революційного комітету. До якого увійшло 35 чоловік. Керівництво в ньому закріпилося за більшовиками. Комісаром армії був затверджений І.Л.Васянін, його помічником - Ю.О.Краснов. Командуючим армією з"їзд обрав офіцера 6-го фінляндського полку, що співчував більшовикам В.К.Тріандофілова, який в умовах Радянської влади виріс до значного військового діяча - начальника штабу РСЧА. 5 грудня з"їзд завершив свою роботу. Делегати виїхали на місця, щоб взяти активну участь у боротьбі за перетворення в життя рішень з"їзду. Велику роз'яснювальну роботу серед солдатів у 7-й армії провели делегати петроградського гарнізону і військових кораблів Балтійського флоту, а також представник військово-революційного комітету Південно-Західного фронту

Р.С.Сломницький. Керівне ядро більшовицької організації 7-ї армії і ВРК в особі І.П.Васянича, В.О.Малаховського, Ю.О.Краснова, В.О.Уширя, Бородуліна та інших відіграло величезну роль в більшовизації частин армії і розгромі контрреволюції на фронті і близькому тилі, в тому числі і в розгромі контрреволюційних частин Центральної Ради.

ЛІТЕРАТУРА:

БОРОТЬБА за владу Рад на Поділлі. /березень 1917 р. - лютий 1918 р./. Документи й матеріали, Амеліницький, Обл.газ.вид-во, 1967.

Про другий з'їзд 7-ої армії: с.201-203, 209-212, 218-219.

ВАСИЛЬКОВ А.М. Військова діяльність більшовиків України в період підготовки і проведення Великого Листопада. /Берез.1917р.-січ.1918р./ К., Політвидав України, 1964.

Про другий з'їзд 7-ї армії: с.79

ГУМЕНЮК С. Вперед, Червона гвардія! /Другий з'їзд 7-ї армії/. - "Корчагінець", 1976, 13 лип.

ГУМЕНЮК С., ДАЙЧМАН С. Переможна хода революції. /Рік 1917/. - "Рад.Поділля", 1976, 14 серп. /Літопис Великого Листопада/.

ЗЕЛЕНЮК І.С. 1917 рік на Поділлі. Львів, "Каменяр", 1966. 167 с.

КРАСНОВ Е.А. Незабываемые дни. - В кн.: Октябрь на фронте. М., 1967, с.185-189.

МАЛАХОВСКИЙ В. Назабутні дні. - В кн.: В боях за Листопад. Спогади учасників революційної боротьби на Поділлі. Амеліницький, 1968, с.27-34.

МАЛАХОВСКИЙ В.А. Филиппы. - В кн.: Октябрь на фронте. М., 1967, с.171-172.

ПОПОВ Ф. Рассказ о незабываемом. /Записки большевика/, К., Госполитиздат, УССР, 1961.

Съезд солдатских и офицерских депутатов Юго-Западного фронта: с.24-32.

З М І С Т

23 СІЧНЯ	175 років з дня народження П.Х.Дунцова-Вигодовського	- 3
15 ЛЮТОГО	80-років з дня народження М.Є.Врублевського	- 5-а
18 ЛЮТОГО	100 років з дня народження В.А.Чаговця	- 6
27 ЛЮТОГО	190 Років з дня народження У.Я.Кармалюка	- 8
ПЕРЕКУЗЬ ✓	60 років з часу створення перших Рад на Поділлі	- 11
КВІТЕНЬ	990 років з дня заснування м.Ізяслава	- 14
13 ТРАВНЯ	20 років з часу проведення першого молодіжного фестивалю на Хмельнич- чині	- 17
1 ЛИПНЯ	85 років з дня народження Д.Г.Віленського	- 18
3 липня	150 років з дня народження М.А.Завадського	- 20
ОСЕНЕНЬ	75 років з дня заснування Хмель- ницької міської партійної органі- зації	- 21
22 ВЕРЕСНЯ	40 років з дня засн вання Хмель- ницької області	- 23
ЖОТЕНЬ ✓	60 років з дня утворення Гречан- ської Червоної гвардії	- 26
ЛИСТОПАД ✓	60-річчя з дня проголошення Ра- дянської влади в Проскурові	- 27
ГРУДЕНЬ ✓	60-річчя П з"ізду 7-ої армії, який проходив в м.Кам"янець-Подільському	- 29

